

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“АГРАРНЕ ПРАВО”
(для бакалаврів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено професором кафедри цивільно-правових дисциплін
О. М. Міхатуліною

Затверджено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін (протокол
№ 9 від 23.04.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Міхатуліна О. М. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Аграрне право” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 46 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, теми для самостійного вивчення, список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів (СРС) є складовою навчального процесу, важливим чинником, який формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння студентами знань та їх реалізації.

Мета СРС — сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завдання СРС — засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань та творчих робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

Самостійна робота студентів забезпечується навчально-методичним комплексом дисципліни “Аграрне право”, методичними матеріалами для практичних (семінарських) занять, методичними матеріалами для самостійної роботи студентів, конспектами лекцій, підручниками та навчальними посібниками з аграрного права.

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

Змістовий модуль I. Загальні положення аграрного права

Тема 1. Предмет, метод, принципи і система аграрного права

Поняття аграрного права та його особливості як галузі права.

Функції і місце аграрного права в системі права України.

Принципи аграрного права.

Методи правового регулювання аграрних відносин.

Питання для самоконтролю

1. Поняття наук аграрного права.
2. Особливості предмету аграрного права України
3. Аграрне право у правовій системі України.
4. Система аграрного права України.
5. Становлення науки аграрного права в Україні.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Аграрна політика та аграрна реформа України, їх завдання та зміст в умовах ринкових економічних відносин.

2. Завдання і система науки аграрного права. Система аграрного права як навчальної дисципліни.

Тести

1. Аграрне право України є правонаступником такого права:

- А. Колгоспного.
- Б. Сільськогосподарського.
- В. Цивільного права.

2. Предмет аграрного права становлять правовідносини:

- А. Легалізаційні.
- Б. Внутрішні.
- В. Зовнішні.

3. Методи регулювання в аграрному праві такі:

- А. Рекомендації.
- Б. Членства.
- В. Імперативної вказівки.

Література [1–18; 20; 22; 25; 28–42]

Тема 2. Джерела аграрного права

Поняття джерел аграрного права.

Конституція України — правове джерело аграрного права. Закони як основні джерела аграрного права. Підзаконні акти в системі джерел аграрного права. Локальні нормативні акти.

Роль і значення узагальнень судової практики в забезпеченні належного правозастосування і зміцнення законності в аграрному секторі економіки України.

Питання для самоконтролю

1. Джерела аграрного права та їх особливості. Класифікація джерел аграрного права.
2. Основні джерела аграрного права.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Конституція України як основне джерело аграрного права.
2. Міжнародні нормативні акти та їх застосування у сфері аграрного права України.

Завдання 1

Фермерські господарства “Зірка” та “Надія”, сільськогосподарський виробничий кооператив “Полісся” та державне племінне господарство “Україна” вирішили створити акціонерне товариство

закритого типу і звернулися до юридичного відділу управління АПК райдержадміністрації з проханням роз'яснити, як це слід оформити, якими законодавчими актами керуватись і які документи для цього підготувати.

Навести роз'яснення з цього приводу.

Завдання 2

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю (СТОВ) “Перемога” одночасно з вирощуванням зернових займалося закупівлею, переробкою та продажем тваринницької продукції. Райфінвідділ, вважаючи ці дії незаконними, попередив СТОВ про те, що виручені ним від реалізації продукції кошти підлягають вилученню в дохід держави.

Яким є правовий режим майна СТОВ? Який орган вирішує подібні спори? Чи законні дії райфінвідділу?

Завдання 3

Колективне сільськогосподарське підприємство “Славутич” було реорганізовано в АСГТ “Маяк” згідно з вимогами Указу Президента України від 3 грудня 1999 р. № 1529/99 “Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки”.

Як вирішуються майнові спори в разі ліквідації та реорганізації сільськогосподарського кооперативу? В якому порядку погашаються в таких випадках борги сільськогосподарського кооперативу і селян? В якому порядку вирішуються в цих випадках майнові та трудові спори?

Тести

1. Джерела аграрного права такі:

- А. Закони України.
- Б. Уніфіковані акти.
- В. Диференційовані акти.

2. Джерела аграрного права уніфікованого характеру такі:

- А. Закон “Про економічну самостійність Української РСР”.
- Б. Закон України “Про племінне тваринництво”.

3. Джерела аграрного права диференційованого характеру такі:

- А. Постанова КМУ “Про земельну реформу”, Закони України “Про фермерське господарство”, “Про колективне сільськогосподарське підприємство”.

Б. Закон України “Про пріоритетність соціального розвитку села та АПК”

В. Земельний кодекс України

Література [1–18; 20–42]

Тема 3. Аграрні правовідносини

Поняття та особливості аграрних правовідносин.

Юридичні факти як підстава виникнення, зміни та припинення аграрних внутрішніх і зовнішніх правовідносин.

Види і структура аграрних внутрішніх правовідносин приватних аграрних суб'єктів підприємництва (юридичних осіб приватного права) кооперативного і корпоративного типів. Елементи внутрішніх правовідносин. Поняття і правові форми зовнішніх аграрних правовідносин. Єдність і взаємозв'язок аграрних правовідносин з цивільно-правовими, трудовими, фінансово-кредитними, земельними, управлінськими, природоохоронними та іншими правовідносинами.

Питання для самоконтролю

1. Диференціація аграрних правовідносин.
2. Внутрішні та зовнішні аграрні правовідносини.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Поняття і правові форми зовнішніх аграрних правовідносин.
2. Міжнародно-правові акти, що регулюють аграрні відносини.

Завдання 1

Громадянин Олійник подав заяву про прийняття його у члени сільськогосподарського кооперативу “Олександрівське” за умови, що він працюватиме лише водієм вантажного автомобіля у бригаді № 2 (с. Вузьке).

Олійник був прийнятий до сільськогосподарського кооперативу “Олександрівське”, але у зв'язку з відсутністю вільного автомобіля у бригаді № 2, правління сільськогосподарського кооперативу запропонувало йому посаду автослюсаря і заявило, що місце і характер роботи членів підприємства має право визначити лише воно.

Олійник відмовився працювати автослюсарем і звернувся із заявою про вихід з сільськогосподарського кооперативу та вимогою сплатити йому за вимушений прогул. Правління сільськогосподарського кооперативу оголосило йому догану і зобов'язало негайно

приступити до роботи. Після цього Олійник звернувся до районного суду з такими самими вимогами.

Як визначається трудова функція члена сільськогосподарського кооперативу?

Завдання 2

Член сільськогосподарського кооперативу “Прут” Горай звернулася до правління і загальних зборів із заявою про обмін свого паю (включаючи і земельний) на пай (участь) учасника СТОВ “Агро-ЛТД” Яреми. У заяві Горай зазначила, що вона вийшла заміж і переїздить до чоловіка, який мешкає в сусідньому районі і є учасником “Агро-ЛТД”.

Визначити, чи законні підстави для задоволення заяви Горай? Як має бути (якщо це законно) оформлений такий “обмін” паями? Чи можна обміняти пай члена сільськогосподарського кооперативу на частку учасника СТОВ?

Завдання 3

Правління ВСГК “Воля” рекомендувало загальним зборам прийняти у члени ВСГК групу осіб, які тимчасово займалися підстриганням овець, внаслідок чого вони були звільнені від сплати прибуткового податку і цій бригаді було переплачено понад встановлені розцінки значну суму коштів.

Визначити, чи мають право тимчасові працівники стати членами ВСГК. Здійснити правовий аналіз зазначених фактів.

Тести

1. Головна мета національної програми відродження села така:

- А. Виведення українського села на світовий рівень розвитку.
- Б. Створення соціально-економічних умов для відродження селянина.
- В. Створення умов для відродження колгоспного ладу.

2. Внутрішні правовідносини є такими:

- А. Договірними.
- Б. Установчими.
- В. Членськими.

3. Зовнішні правовідносини є такими:

- А. Виключно зовнішніми.
- Б. Комерційними.
- В. Технологічними.

Література [1–15; 20–32; 43–54]

Тема 4. Суб'єкти аграрного права

Поняття і класифікація суб'єктів аграрного права.

Визначення аграрного підприємства. Правосуб'єктність приватних юридичних осіб (юридичних осіб приватного права) — аграрних підприємств кооперативного і корпоративного типів, їх державна реєстрація.

Питання для самоконтролю

1. Загальні засади створення та ліквідації суб'єктів аграрного господарювання.
2. Правосуб'єктність аграрних підприємств державного сектору.
3. Правове становище спільних підприємств аграрного сектору.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Аграрні підприємства: класифікація та види.
2. Суміжні галузі права, що регулюють аграрні правовідносини.

Завдання 1

До юрисконсульта спілки фермерів Вознесенського району звернувся з дозволу голови спілки, завідуючий фельдшерсько-акушерського пункту Щербанівської сільської ради Смерека з проханням допомогти йому створити фермерське господарство на території цієї сільської ради.

Яку юридичну допомогу повинен подати юрисконсульт Смереці в оформленні всіх документів для створення фермерського господарства?

Завдання 2

Член ВСГК Мовчан, вирішив вийти зі складу підприємства і створити фермерське господарство. Голова кооперативу обіцяв сплатити його частку зерном восени після розрахунків з кредиторами, а землю для ведення фермерське господарство виділити відмовився.

Визначити, які порушення чинного законодавства були допущені в цій ситуації? Підготувати письмову консультацію Мовчану.

Завдання 3

Члени ВСГК Гончарук і Назарчук вирішили вийти з кооперативу, одержати свої майнові та земельні паї і організувати фермерське господарство. Голова кооперативу своїм розпорядженням припинив членські відносини з Гончаруком і Назарчуком “у зв'язку з організацією фермерських господарств”. При цьому паї їм не були виділені.

Визначити, чи правомірні дії голови кооперативу. На яких правових засадах і в якому порядку виділяються майновий та земельний паї, а також землі для ведення фермерського господарства?

Тести

1. Перевага, яка надається селу порівняно з містом, така:

- А. Спорудження житла, об'єктів освіти, охорони здоров'я.
- Б. Торгівля, газо-, водо- і електропостачання.
- В. Проїзд в автобусах за пільгами.

2. Пільги за споживання електроенергії мають такі категорії населення:

- А. Сільські жителі.
- Б. Працівники АПК, які проживають у селищах міського типу.
- В. Пенсіонери, які працювали в сільській місцевості не менше 5 років, хоч і виїхали звідти.

Література [1–14; 21–42]

Тема 5. Правове регулювання переходу до ринкових відносин в АПК

Ринкові відносини в АПК: поняття, сутність та правові форми забезпечення.

Правове регулювання приватизації в АПК.

Правове регулювання паювання. Правове забезпечення формування ринку сільськогосподарської техніки.

Питання для самоконтролю

1. Правове регулювання ринку зерна.
2. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності в аграрному секторі.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. АПК: сутність та правові форми.
2. Сучасні тенденції формування ринку сільськогосподарської продукції.

Завдання 1

На підставі рішення облвиконкому новоствореній фінансово-промисловій групі було надано в користування 38 га орних земель сільськогосподарського кооперативу “Славутич” та 79 га земель спеціалізованого плодово-ягідного сільськогосподарського кооперативу “Яблунька”.

Фінансово-промислова група згідно з рішенням оціночної комісії відшкодувала збитки первинним власникам землі, однак відмовилася відшкодувати втрати сільськогосподарського виробництва. Сільськогосподарський кооператив “Яблунька” звернувся з позовом до арбітражного суду про відшкодування витрат сільськогосподарського виробництва на його користь.

Визначити коло суспільних правовідносин. Чи підлягає позов задоволенню? Визначити розмежування понять “збитки сільськогосподарського виробництва” і “втрати сільськогосподарського виробництва”. Вирішити справу.

Завдання 2

Збори акціонерів закритого сільськогосподарського товариства “Мрія” затвердили план розвитку, в якому передбачено будівництво маслозаводу, заводу з консервування м’яса і овочів, а також майстерні з виготовлення меблів. Крім того, збори акціонерів зобов’язали правління акціонерного товариства організувати виробництво для продажу на ринку плетених корзин, віників та бочкової тари.

Які основні та допоміжні галузі виробництва має право розвивати це товариство як суб’єкт аграрно-підприємницької діяльності? Якими правовими актами визначається правове становище підсобних виробництв і промислів? Чи законні і прийнятні рішення зборів акціонерів? Чи не призведе виконання цього плану до змін сутності та статутних завдань закритого сільськогосподарського акціонерного товариства?

Завдання 3

Збори учасників СТОВ “Промінь” вирішили ліквідувати рільничу бригаду, її землі передати у внутрішньогосподарську оренду родині Сербатів. У результаті таких змін відбулося скорочення робочих місць в основній галузі — рослинництві СТОВ. Для забезпечення вивільнених робочих рук дирекція СТОВ вирішила створити комунально-побутовий комбінат для поліпшення обслуговування односельців.

Однак районна адміністрація попередила СТОВ, що створення такого комбінату є порушенням чинного законодавства, оскільки воно виходить за межі статутної правоздатності СТОВ.

Чи законне таке рішення зборів учасників та дирекції СТОВ? Чи є підстави зробленого попередження районної адміністрації? Як СТОВ може на законних підставах забезпечувати роботою надлишки робочої сили?

Тести

1. Пріоритетність соціального розвитку села та АПК забезпечується державою так:

- А. Вільним вибором аграрно-виробничих форм власності.
- Б. Створенням необхідної ресурсної бази для всебічного розвитку соціальної інфраструктури.
- В. Ресурсним забезпеченням капітальних вкладень у приватні підсобні господарства.

2. Економічне стимулювання підприємств, які виконують роботи для АПК, так:

- А. Оподаткування доходів.
- Б. Пільгове оподаткування.
- В. Ці підприємства не оподатковуються.

3. Пільги, які надаються особам віком до 40 років – переселенцям у трудонедостатні села, такі:

- А. Забезпечуються житлом і господарськими будівлями безкоштовно.
- Б. Житло за 15 років передається у власність, якщо громадянин живе в селі.
- В. Відшкодовуються витрати за житло, збудоване за власний рахунок.

Література [1–18; 31; 32; 38; 41; 42]

Тема 6. Державне регулювання сільського господарства

Поняття, сутність і принципи державного регулювання сільського господарства. Характеристика системи органів державного управління сільським господарством, їх компетенція.

Форми державного регулювання сільського господарства. Методи державного регулювання сільського господарства.

Правові підстави і межі державного втручання в діяльність аграрних підприємств як суб'єктів підприємницької діяльності.

Державний протекціонізм національного аграрного підприємництва: форми, види та процедурний порядок реалізації.

Питання для самоконтролю

1. Правове становище та повноваження Міністерства аграрної політики України.
2. Правове становище та повноваження Державного комітету України по земельних ресурсах.
3. Органи державного контролю та інспекції в аграрному секторі.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Правові засади державної регулятивної діяльності в сільському господарстві.
2. Правові засади державного регулювання діяльності сільського господарства.

Завдання 1

Директор державної агрофірми “Слобожанка” звернувся до управління АПК районної державної адміністрації за дозволом продати сусідньому сільськогосподарському кооперативу два автомобілі та токарний верстат. Начальник управління відмовив у проханні, мотивуючи тим, що агрофірма не має права розпоряджатися закріпленим за нею майном.

Скласти письмовий висновок з цього питання з посиланням на правову норму.

Завдання 2

Згідно з договором оренди СТОВ “Іванівське” передало в користування фермерському господарству два трактори “Беларусь” терміном на два роки. Після закінчення терміну оренди голова фермерського господарства відмовився повернути зазначену техніку, мотивуючи тим, що за два роки він сплатив вартість тракторів.

Чи правомірні дії голови? Які існують засоби захисту майнових прав СТОВ?

Завдання 3

Райдержадміністрація за дорученням голови облдержадміністрації розглянула звернення громадянки Щербатенко щодо надання їй земельної частки (паю) і повідомила про таке: “Право на земельну частку (пай) мають члени сільськогосподарського кооперативу відповідно до списку, що додається до Державного акта на право колективної власності на землю сільськогосподарського кооперативу “Заповіт”, виданого сільською радою 25.12.05. До списку, що додається до акта, Вас, громадянку Щербатенко Г. С., не було включено, оскільки в цей час Ви працювали в сільській раді. Ви залишили роботу в сільській раді 08.12.07 і Вас було прийнято у члени сільськогосподарського кооперативу “Заповіт”. З цього моменту Ви набули право мати земельну частку (пай) у сільськогосподарського кооперативу “Заповіт” і Вам слід звернутися з цим питанням до загальних зборів. Якщо немає вільних земельних ділянок, питання треба вирішувати із сільською радою, в якій повинен бути резервний земельний фонд”.

В яких правових відносинах перебувала громадянка Щербатенко із сільськогосподарського кооперативу “Заповіт”, коли працювала в сільській раді? За яких умов за громадянами, які проживають у сільській місцевості, зберігається право члена сільськогосподарського кооперативу. Чи правильну відповідь дала райдержадміністрація? Зазначити правові норми, що регулюють ці відносини.

Тести

1. Державне регулювання сільського господарства — це:

- А. Упорядковувальна діяльність.
- Б. Організаційна діяльність.
- В. Можливість вибору бажаного для підприємства варіанта поведінки.

2. Державне регулювання сільського господарства є засобом:

- А. Реалізації завдань і функцій правової держави
- Б. Втілення економічної політики.
- В. Забезпечення кооперації праці для фермерських господарств.

3. Державно-правове регулювання сільського господарства здійснюється на підставі:

- А. Внутрішньогосподарських актів.
- Б. Законів України.
- В. Конституції України.

Література [1–18; 22–24; 37; 41; 47; 48; 50; 51; 57; 58]

Тема 7. Правове регулювання виробничо-господарської та фінансової діяльності суб'єктів аграрного підприємництва

Характеристика правового регулювання виробничо-господарської та фінансової діяльності суб'єктів аграрного підприємництва.

Правове регулювання спеціалізації сільськогосподарського виробництва та організації його основних галузей (рослинництво, тваринництво, виробництво рибної продукції та ін.).

Правове забезпечення ведення основних допоміжних галузей виробництва (садівництво, виноградарство, птахівництво та ін.).

Правове регулювання розвитку і ведення підсобних виробництв та промислів.

Правове забезпечення виробництва якісної та екологічно чистої сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства.

Поняття і сутність фінансової діяльності суб'єктів аграрного підприємництва зі статусом юридичної особи.

Поняття фінансової дисципліни та забезпечення її дотримання в аграрних підприємствах. Організаційно-правове забезпечення фінансової дисципліни суб'єктів аграрного підприємництва.

Питання для самоконтролю

1. Галузеві акти законодавства як правова база виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного підприємництва.
2. Поняття і сутність фінансової діяльності суб'єктів аграрного підприємництва зі статусом юридичної особи.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Правове регулювання розрахунково-касових операцій суб'єктів аграрного підприємництва.
2. Гарантії і охорона господарських та фінансових прав суб'єктів аграрного підприємництва всіх форм власності.

Завдання 1

Делегація колгоспників звернулася до колишнього голови їхнього колгоспу Волана з проханням повернутися до колгоспу з тим, щоб обрати його головою сільськогосподарського кооперативу. У січні 2004 р. Волан був обраний головою сільськогосподарського кооперативу.

На виконання Указу Президента від 3 грудня 1999 р. сільськогосподарський кооператив був реформований у ВСГК. Громадянина Волана головою ВСГК не обрали і прийняли рішення не наділяти його земельною ділянкою в натурі, що передбачено сертифікатом.

Чи існує залежність між правом самоврядування (обрання на керівну посаду) і правом на одержання сертифіката? В якому органі громадянин Волан може оскаржити рішення загальних зборів ВСГК? Чи підвідомчий цей спір районному суду? Як належить вирішити цю ситуацію?

Завдання 2

Фермер Красницький самовільно зайняв сусідню зі своїм фермерським господарством ділянку поля площею 0,20 га, що належала агрофірмі “Нива”, і побудував там складське приміщення. За два роки, протягом яких Красницький фактично користувався земельною ділянкою, фірма зазнала збитків у розмірі 500 грн. Дирекція агрофірми “Нива” звернулася з позовом до суду щодо повернення цієї ділянки землі та відшкодування завданих їй збитків.

Як земельним законодавством регулюються земельні відносини між фірмою і Красницьким? Визначити правову природу земельних відносин, що виникли між ними. У чому полягає правопорушення Красницького? Яка відповідальність передбачається законом за вчинене правопорушення? Як визначити розмір збитків агрофірми “Нива”? Які документи слід додати до позовної заяви? Яким повинно бути рішення суду?

Завдання 3

Рябенко, який був членом сільськогосподарського кооперативу “Дружба”, згідно з договором про оренду земельної частки (паю) передав у користування фермерському господарству “Зоря” 4 га земельної ділянки терміном на п’ять років.

Чи правомірні дії Рябенка? Якими правовими нормами регулюються орендні земельні відносини? Яким документом регулюється право власності Рябенка на земельну часту (пай)?

Тести

1. Форми власності на землю такі:

- А. Державна.
- Б. Комунальна.
- В. Колективна.
- Г. Індивідуальна.
- Д. Приватна.

2. До суб’єктів права державної власності на землю належать:

- А. Президент України.
- Б. Верховна Рада України.
- В. Кабінет Міністрів України.
- Г. Виконкоми рад народних депутатів.
- Д. Відділи земельних ресурсів районів.

3. До суб’єктів права приватної власності на землю належать:

- А. Громадяни України.
- Б. Громадяни інших держав українського походження.
- В. Члени профспілкових комітетів.
- Г. Орендарі.

Література [1–18; 22–25; 30; 37; 50; 51; 57; 64]

Тема 8. Правове забезпечення соціального розвитку села

Поняття соціального розвитку села. Правовий режим об’єктів соціальної сфери села.

Поняття охорони здоров’я працівників сільського господарства.

Нормативно-правові акти щодо правил техніки безпеки і виробничої санітарії.

Юридична відповідальність за порушення правил техніки безпеки і виробничої санітарії в сільському господарстві.

Питання для самоконтролю

1. Організаційно-правове забезпечення соціального розвитку села.
2. Правове забезпечення наукових досліджень, підготовки кадрів для села та зайнятості сільського населення.
3. Правове регулювання розвитку житлово-комунального та дорожнього господарства на селі.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему “Соціальна реформа розвитку села та її сучасні тенденції”.

Завдання 1

Збори бригади спілки селян “Косівщина” наклали стягнення на члена бригади Стасенка за те, що він відмовився чергувати на току під час збирання врожаю, посилаючись на поганий стан здоров’я.

Які функції покладені на збори бригади та збори інших виробничих підрозділів?

Завдання 2

На загальних зборах сільськогосподарського кооперативу “Світанок” головою сільськогосподарського кооперативу більшістю в один голос було обрано колишнього директора школи (історика за фахом), головним бухгалтером — молодшого спеціаліста, випускника сільськогосподарського технікуму.

Райдержадміністрація визнала вибори незаконними і скасувала рішення загальних зборів: по-перше, головним бухгалтером обрано особу, що не має вищої сільськогосподарської освіти; по-друге, головного бухгалтера не вибирають, а призначають; по-третє, стаж роботи претендента на цю посаду має бути не менше п’яти років.

Вирішити справу. Хто може бути головою сільськогосподарського кооперативу і головним бухгалтером? Який порядок їх обрання чи призначення?

Завдання 3

Ветеринарний лікар АСГТ Мельничук звернувся до юридичної фірми із запитаннями:

- чи має він право на пільги і на які саме на оплату квартири, наданої йому АСГТ, і в яких правових актах ці пільги закріплені;

- які він має пільги на опалення житла, користування електроенергією, природним газом.

Дати вичерпну консультацію. Чи має право ветеринарний лікар та інші спеціалісти одержувати пальне для власного мотоцикла з метою поїздок при виконанні посадових обов'язків?

Тести

1. Зазначте, які документи є підставою для нарахування земельного податку:

- А. Земельно-кадастрова документація сільської ради.
- Б. Паспорт громадянина України.
- В. Господарська книга сільської ради.
- Г. Довідка сільської ради, що засвідчує проживання в сільській місцевості.
- Д. Свідоцтво про народження в сільській місцевості.

2. Зазначте, кому надаються пільги на земельний податок:

- А. Кооперативним і приватним закладам фізичної культури та спорту.
- Б. Інвалідам Великої Вітчизняної війни.
- В. Пенсіонерам.
- Г. Багатодітним сім'ям.
- Д. Організаціям товариства сліпих і глухих, які розміщуються в сільській місцевості.

3. Пільги за споживання електроенергії мають такі категорії громадян:

- А. Сільські жителі.
- Б. Працівники АПК, які проживають у селищах міського типу.
- В. Пенсіонери, які працювали в сільській місцевості не менше 5 років, хоч і виїхали звідти.

Література [1–12; 15–20; 22; 24; 36; 38; 39; 48–50; 54; 58]

Тема 9. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення та організаційно-правове забезпечення їх раціонального використання

Поняття і склад земель сільськогосподарського призначення. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.

Права та обов'язки сільськогосподарських землекористувачів.

Характеристика організаційно-правового забезпечення раціонального використання земель сільськогосподарського призначення та

інших природних ресурсів у процесі виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного підприємництва.

Права та обов'язки суб'єктів аграрного підприємництва стосовно використання земель сільськогосподарського призначення, їх збереження та підвищення родючості.

Охорона земель як об'єкта природного середовища.

Порядок та умови відшкодування збитків, заподіяних власникам землі та землекористувачам (у тому числі орендарям).

Юридична відповідальність землевласників і землекористувачів за шкоду, заподіяну землям сільськогосподарського призначення.

Питання для самоконтролю

1. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення та його особливості.
2. Правові форми використання природних ресурсів у сільському господарстві.
3. Види та зміст відповідальності за порушення аграрного законодавства.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Земельна реформа та етапи її проведення.
2. Використання земель сільськогосподарського призначення та інших природних ресурсів у процесі виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного підприємництва.

Завдання 1

На загальних зборах членів ВСГК "Лан" фермер Назаренко і засновник приватноорендного сільськогосподарського підприємства Потапов запропонували власникам сертифікатів земельних часток (паїв) передати ці земельні частки (паї) в оренду. Фермер Назаренко повідомив, що укладе договір оренди, в якому орендна плата на поточний рік становитиме 1500 кг пшениці, 20 кг цукру, 25 кг олії, у разі необхідності будуть надані ритуальні послуги. Земельний податок за кожного власника сертифіката він сплатить сам, а прибутковий податок сплачуватиме кожний власник сертифіката на земельну частку (пай), до того ж цей договір оренди необхідно обов'язково зареєструвати в сільській раді.

У свою чергу Потапов повідомив, що з кожним власником сертифіката не укладатиме договір оренди на земельну частку, а укладе

договір ренти, причому рентна плата на поточний рік становитиме 1 т пшениці, 10 кг цукру, 10 кг олії, тобто буде меншою ніж запропонована фермером Назаренком, але цей договір ренти на земельну частку (пай) не потрібно реєструвати в сільській раді і власники сертифікатів не сплачуватимуть прибутковий податок з отриманої плати наприкінці року. Після загальних зборів ВСГК “Лан” було створено ініціативну групу, яка звернулася до юридичної консультації за роз’ясненнями.

Хто сплачує земельний та прибутковий податки і який порядок їх сплати? В яких випадках сплачується фіксований сільськогосподарський податок? Яка правова відмінність між договором оренди на земельну частку (пай) та договором ренти на земельну частку (пай)?

Завдання 2

Засновник приватноорендного сільськогосподарського підприємства Свиридов оформив договори оренди на земельні частки (паї) з власниками сертифікатів після реформування сільськогосподарського підприємства в ТОВ “Надія”. Але після оформлення договорів у орендодавців виникли питання щодо державної реєстрації договорів оренди та сплати земельного податку. При цьому орендодавці зазначили, що Свиридов сам повинен зареєструвати договори в сільській раді та сплатити земельний податок за кожного орендодавця, оскільки ті ще не отримали державних актів на право приватної власності на землю і не стали приватними землевласниками. Свиридов не погодився з такими пропозиціями і заявив, що реєструвати договори оренди в сільській раді та платити грошову суму за державну реєстрацію, земельний та прибутковий податки повинні орендодавці земельних паїв. Після цих пропозицій сторони звернулись за роз’ясненнями до юридичної консультації, податкової інспекції, відділу земельних ресурсів та сільської ради.

Визначити коло суспільних відносин. Які відповіді отримають сторони в зазначених інстанціях?

Завдання 3

Виробничий сільськогосподарський кооператив “Орлянський” Василівського району Запорізької області уклав договір оренди на земельну частку (пай) з асоційованими членами кооперативу на поточний рік. У договорах зазначалось, що кожний орендодавець передає в оренду земельну частку площею 4,46 га в умовних кадастрових

гектарах вартістю 21330 грн. Орендатор в особі ВСГК “Орлянський” зобов’язався від 30.08 до 30.11 кожного року сплачувати за оренду 213 грн або продукцією на цю суму. Після збирання врожаю зазначена сума була виплачена, але орендодавець вважає, що ця сума надто занижена і звернувся за роз’ясненням до юрисконсульта райдержадміністрації.

Визначити коло суспільних правовідносин. Як визначається орендна плата за земельні частки (паї) на поточний рік? Яку відповідь дасть юрисконсульт орендодавцям?

Тести

1. Зазначте, коли виникає право користування наданою земельною ділянкою:

- А. Після встановлення землевпорядною організацією меж земельної ділянки в натурі.
- Б. Після одержання Державного акта на право користування земельною ділянкою.
- В. Після рішення сесії сільської ради про надання земельної ділянки у власність.
- Г. Після видачі довідки сільської ради, що засвідчує власність земельної ділянки.
- Д. Після зареєстрованої земельної ділянки в податковій інспекції.

2. Зазначте, чи сплачується податок на земельні ділянки, зайняті самовільно:

- А. Так, але сплата не дає права власності або права користування.
- Б. Сплачується до сільської ради, на території якої розміщена земельна ділянка.
- В. Не сплачується, особа не є власником земельної ділянки.

3. Зазначте, які документи є підставою для нарахування земельного податку:

- А. Земельно-кадастрова документація сільської ради.
- Б. Паспорт громадянина України.
- В. Господарська книга сільської ради.
- Г. Довідка сільської ради, що засвідчує проживання в сільській місцевості
- Д. Свідоцтво про народження в сільській місцевості.

Література [1–12; 15–20; 26; 29; 32; 38; 43; 48; 50; 62]

Змістовий модуль II. Правове регулювання діяльності аграрних товаровиробників

Тема 10. Правове становище сільськогосподарського кооперативу

Поняття та види сільськогосподарських кооперативів. Правові умови та порядок створення сільськогосподарських кооперативів.

Поняття права членства в сільськогосподарському підприємстві кооперативного типу. Порядок і умови виникнення членських правовідносин.

Органи управління та контролю сільськогосподарського кооперативу.

Правові засади реорганізації та ліквідації сільськогосподарських кооперативів.

Питання для самоконтролю

1. Загальна характеристика та правове становище підприємств кооперативного типу в аграрному секторі.
2. Дійсне та асоційоване членство. Права та обов'язки членів сільськогосподарського підприємства кооперативного типу.
3. Підстави, порядок, умови та правові наслідки припинення права членства в аграрних підприємствах кооперативного типу.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Правовий режим сільськогосподарських кооперативів.
2. Правовий режим майна та землі сільськогосподарського кооперативу.

Завдання 1

Голова приватноорендного підприємства Сердюк звернувся до Каховського відділення Херсонської області акціонерного комерційного банку "Україна" із заявою про отримання кредиту на спорудження об'єктів для зберігання сільськогосподарської продукції. Предметом застави Сердюк запропонував орендовані ним земельні ділянки.

Проаналізувати цю ситуацію. Якими нормативно-правовими актами регулюється кредитування сільськогосподарських товаровиробників? Навести перелік документів, що вимагаються від позичальника. Які існують види забезпечення кредиту?

Завдання 2

Арбітражний суд прийняв рішення про стягнення зі СТОВ "Залужне" 8400 грн на користь агрофірми "Пуща-Водиця". Був виданий

наказ про стягнення. При цьому виявилось, що на розрахунковому рахунку в банку відсутні кошти СТОВ “Залужне”.

Як вирішити цю ситуацію? Чи можливе в цьому разі застосування до СТОВ “Залужне” відповідних положень Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”?

Завдання 3

Між Нікольською продовольчою компанією (постачальник) і ВСГК “Дніпро” було укладено договір про те, що постачальник надає ВСГК “Дніпро” дизельне паливо, а ВСГК за це розраховується так: за 1 кг яловичини першої категорії — 6,5 кг палива, другої категорії — 5,3 кг палива.

Визначити порядок реалізації сільськогосподарської сировини. Якими законодавчими актами регулюються ці питання? Чи законні вказані бартерні угоди?

Тести

1. Зазначте, хто є платником податку за земельні ділянки, якщо вони протягом року переходять від одного власника до іншого:

- А. Сільська (селищна) рада.
- Б. Первісний власник земельної ділянки до моменту передання земельної ділянки.
- В. Спадкодавець.
- Г. Спадкоємець.
- Д. За поточний рік первісний власник.

2. Зазначте, з якою метою земельні ділянки передаються у власність безкоштовно:

- А. Ведення фермерського господарства, якщо площа земельної ділянки перевищує 50 га.
- Б. Ведення особистого підсобного господарства.
- В. Ведення колективного садівництва.
- Г. Ведення гаражного будівництва.

3. Зазначте, які встановлені терміни користування землею:

- А. Постійне землекористування.
- Б. Без заздалегідь встановленого терміну.
- В. Оренда до 15 років.
- Г. Тимчасове користування.

Література [1–12; 15–18; 22; 28; 32; 36; 45; 49; 57; 64; 65]

Тема 11. Правове становище господарських товариств в АПК

Поняття і загальна характеристика правового становища господарських товариств в АПК.

Поняття й особливості права засновництва та права участі працівників аграрного сектору в аграрних (сільськогосподарських) підприємствах корпоративного типу.

Права й обов'язки працівників як засновників і учасників суб'єктів аграрного підприємництва корпоративного типу.

Особливості правового статусу найманих працівників у сільськогосподарських підприємствах корпоративного типу.

Питання для самоконтролю

1. Правовий статус сільськогосподарських акціонерних товариств.
2. Правовий статус сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Загальна характеристика правового становища господарських товариств в АПК за аграрним та господарським законодавством.
2. Реорганізація та ліквідація аграрних підприємств корпоративного типу.

Завдання 1

Яковенко, який працював мисливствознавцем у Рахівській державній мисливській інспекції, був звільнений з роботи на підставі втрати до нього довіри (п. 2 ст. 41 КЗпП України). Приводом для звільнення був факт виявлення в його службовому сейфі хутра, яке він начебто намагався привласнити. Не погоджуючись з рішенням адміністрації, Яковенко звернувся до суду з позовом про поновлення його на роботі.

Вирішити спір, що виник. Чи правомірне це звільнення? На яку категорію працівників поширюється можливість звільнення в азі втрати довіри?

Завдання 2

Бухгалтер Чернігівського молокозаводу Кравченко була звільнена за скороченням штатів. Профком не дав згоди на її звільнення, вважаючи, що вона має переважне право залишитись на роботі, оскільки є студенткою заочного відділення економічного факультету Національного аграрного університету і має на своєму утриманні неповнолітнього брата. До того ж на роботі вона не мала жодних зауважень.

Охарактеризувати порядок розірвання трудового договору у зв'язку зі скороченням штатів. Чи має Кравченко переважне право бути залишеною на роботі?

Завдання 3

Інженер-технолог Вінницького молокозаводу Врублевська зберігала у своєму столі протокол засідань профкому. Один з них, який стосувався роботи Врублевської, загубився. Адміністрація молокозаводу, підозрюючи Врублевську у викраденні цього протоколу, звернулася до профкому з проханням дати згоду на її звільнення, мотивуючи втратою до неї довіри. Профком не дав згоди на звільнення.

Визначити, чи правомірне рішення адміністрації про звільнення Врублевської. Хто і на якій підставі може бути звільнений через втрату довіри?

Тести

1. Підприємство діє на основі:

- А. Положення про сільськогосподарське підприємство.
- Б. Статуту сільськогосподарського підприємства.
- В. Декрету Кабінету Міністрів України про діяльність сільськогосподарського підприємства.

2. Статут підприємства приймається та затверджується:

- А. На загальних зборах членів сільськогосподарського підприємства.
- Б. Рішенням відповідної ради.
- В. Розпорядженням районної держадміністрації.

3. Членом сільськогосподарського підприємства може бути:

- А. Громадянин, який досяг 16-річного віку.
- Б. Громадянин, який досяг 15-річного віку.
- В. Юридична особа.

Література [1–12; 15–18; 20–24; 59; 62; 64; 65]

Тема 12. Правове становище фермерського господарства

Поняття та загальна характеристика правового статусу фермерських господарств. Умови та порядок створення фермерського господарства і припинення його діяльності. Право власності фермерських господарств на землю, майно, кошти, вироблену продукцію, одержані прибутки (доходи).

Законодавчі засади створення і діяльності фермерських господарств.

Права і обов'язки громадян щодо ведення фермерських господарств.

Особливості державного регулювання господарської діяльності фермерських господарств.

Питання для самоконтролю

1. Фермерське господарство як суб'єкт права власності. Податкові зобов'язання фермерських господарств, їх види, зміст.
2. Умови і порядок надання кредитів фермерським господарствам.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Правове становище фермерських господарств за аграрним законодавством.
2. Земельні та майнові правовідносини у фермерському господарстві.

Завдання 1

У положенні про оплату праці працівників агрофірми “Нива” містився пункт про те, що трактористам-машиністам, які працювали на підприємстві понад три роки, виплачується надбавка до річного заробітку. Проте підприємство відмовило виплатити цю надбавку робітникові Савчуку, який працював у господарстві трактористом-машиністом понад десять років. У цьому зв'язку Савчук звернувся до суду з позовом до агрофірми “Нива”.

Визначити, чи прийнято в агрофірмі “Нива” положення про оплату праці. Як у цьому положенні регулюється оплата праці трактористам-машиністам, які мають стаж понад три роки? За яких умов суд має право прийняти цей трудовий спір до провадження? Яке рішення повинен прийняти суд?

Завдання 2

Правління ВСГК кооперативу “Світанок” вирішило з коштів кооперативу виплачувати 70 грн на місяць прибиральниці клубу і 90 грн — бібліотекарю. Рішення правління було затверджено загальними зборами членів кооперативу. Ревізійна комісія, вважаючи це рішення незаконним, звернулася до юрисконсульта райдержадміністрації за роз'ясненням.

Чи передбачено вирішення цього питання в положенні про оплату праці ВСГК? Чи законне рішення зборів кооперативу? Який існує порядок оплати праці працівників закладів культури та обслуговуючого персоналу?

Завдання 3

Громадянка Швець чотири роки працювала за основним місцем роботи у фермерському господарстві за трудовим контрактом на посаді зоотехніка. За власним бажанням вона припинила трудові відносини з цим господарством і звернулася до голови цього господарства з вимогою про сплату їй відпустки. Голова відмовив Швець у проханні, оскільки ці питання не врегульовані чинним законодавством.

Як регулюється питання про відпустку працівнику фермерського господарства за нормативно-правовим актом чи трудовою угодою?

Тести

1. Земельні ділянки надає у користування:

- А. Сільська рада для всіх потреб із земель сіл.
- Б. Міська рада для будівництва громадських приватних ігрових майданчиків.
- В. Селищна рада громадянам для сінокосіння.
- Г. Обласна рада для ведення фермерського господарства.
- Д. Верховна Рада України для прокладання доріг і будівництва атомних станцій.

2. Зазначте випадки, коли припиняється право користування землею:

- А. Добровільна відмова від земельної ділянки.
- Б. Смерть голови фермерського господарства.
- В. Використання землі не за цільовим призначенням.
- Г. Невикористання протягом 6 місяців земельної ділянки, наданої для сільськогосподарського виробництва.

3. Зазначте випадки, коли припиняється право власності на земельну ділянку:

- А. Добровільна відмова від земельної ділянки.
- Б. Смерть одного з членів фермерського господарства.
- В. Вступ громадянина у члени сільськогосподарського підприємства.
- Г. Призов громадянина до лав Збройних сил України.

Література [1–12; 15–18; 28; 30; 36; 37; 40]

Тема 13. Правове регулювання ведення особистих селянських господарств

Соціально-економічна значущість особистих селянських господарств для сфери обслуговування сільського населення.

Право приватної власності на особисте господарство та сільсько-господарську продукцію, яку він виробляє.

Право на присадибну земельну ділянку, умови і порядок її надання.

Повноваження органів місцевого самоврядування та виконавчої влади щодо організації особистих селянських господарств. Договори про виросування і відгодівлю молодняка худоби та птиці в особистих селянських господарствах.

Питання для самоконтролю

1. Правове регулювання ведення особистих (підсобних) селянських господарств.
2. Правовий режим земель та майна особистого селянського господарства.

Практичне завдання

Підготуйте реферат на тему “Характеристика нормативно-правових актів з питань розвитку особистих селянських господарств”.

Завдання 1

Робітник лісохімічного комбінату Лихолат вкрав із цистерни, що належала лісохімкомбінату, метиловий спирт і пригостив ним приятеля Куца. У результаті отруєння Куц втратив зір обох очей і став інвалідом першої групи. За фактами розкрадання метилового спирту на лісохімкомбінаті міліцією було проведено розслідування, у результаті якого встановлено, що окремі робітники цього підприємства неодноразово грубо порушували правила зберігання, видачі та транспортування метилового спирту.

Визначити, до кого Куц повинен подати позовні вимоги про відшкодування збитків і на підставі якого закону. Як має бути вирішено питання про відповідальність працівників лісохімкомбінату, відповідальних за збереження метилового спирту? Чи підлягає притягненню до юридичної відповідальності Лихолат і якщо підлягає, то до якої?

Завдання 2

Токарю Лиходію була оголошена догана за роботу на верстаті без захисних окулярів, а слюсарю Пустовойту — за відмову від проходження медичного огляду. За три дні Лиходій знову отримав зауваження за роботу без окулярів, а слюсар Пустовойт відмовився пройти медичний огляд. Голова правління підприємства, отримавши дозвіл профкому, звільнив їх за п. 3 ст. 40 КЗпП.

Визначити, чи правильні дії голови правління підприємства?

Завдання 3

Доярка сільськогосподарського кооперативу Сіроштан звернулася за роз'ясненням з такого приводу: “Два роки тому під час роботи на фермі я отримала травму — ушкодження голови. Завідуючий фермою умовив мене не оформлювати травму як виробничу. Зараз почуваюся дуже погано. Але правління сільськогосподарського кооперативу відмовляється скласти акт про нещасний випадок на виробництві. Що мені робити?”

Пояснити заявниці, як їй бути. Що являє собою трудове каліцтво? Що розуміють під нещасним випадком на виробництві? Який порядок їхнього розслідування та обліку? Хто повинен встановити в цьому разі факт (юридичний) ушкодження здоров'я?

Тести

1. Суб'єкти аграрного права поділяються на такі:

- А. Приватні аграрні підприємства.
- Б. Фермерські господарства.
- В. Сільська рада.

2. Суб'єкти аграрного права за формами власності поділяються на такі:

- А. Приватні.
- Б. Змішані, спільні.
- В. Сільські.

3. Підприємство вважається створеним, набуває права юридичної особи з дня реєстрації в такому органі:

- А. Податковій інспекції.
- Б. Антимонопольному комітеті.
- В. Органах виконавчої влади.

Література [1–12; 15–18; 23; 32; 36; 42]

Тема 14. Правове становище державних і комунальних сільськогосподарських підприємств

Поняття і загальна характеристика правового становища державних та комунальних сільськогосподарських підприємств. Державні та комунальні аграрні підприємства як суб'єкти майнових прав.

Поняття правового режиму майна та особливості здійснення господарської діяльності державними і комунальними сільськогосподарськими підприємствами.

Характеристика правового режиму майна: об'єкти і зміст майнових прав, сутність, особливості та відмінності права повного господарського відання і права оперативного управління майном.

Право власності державних та комунальних сільськогосподарських підприємств. Об'єкти права власності. Суб'єкти права власності.

Питання для самоконтролю

1. Загальна характеристика правового режиму майна державних та комунальних сільськогосподарських підприємств.
2. Правовий режим основних, оборотних, пайових та інших фондів державного аграрного (сільськогосподарського) підприємства.
3. Загальна характеристика права власності державних та комунальних сільськогосподарських підприємств.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Права найманих працівників — членів трудового колективу державного аграрного (сільськогосподарського) підприємства на частку (пай, частку, акції) в основних засобах підприємства.
2. Загальна характеристика державних та комунальних сільськогосподарських підприємств за національним законодавством.

Завдання 1

Тракторист ДСПГ “Поділля” Федоренко, закінчивши орати поле, поїхав на тракторі на обід. Переїжджаючи мостом, він через неуважність втратив керування і впав з трактором у річку. При цьому Федоренко не постраждав. На ремонт трактора підприємство витратило 1853 грн.

Дирекція підприємства подала до суду позов про стягнення з Федоренка витрачених на ремонт коштів.

Адвокат Федоренка просив суд знизити позовні вимоги, оскільки той не є матеріально відповідальною особою.

Визначити, як за правовою природою склалися правові відносини в цьому разі? Чи слушні докази адвоката? Яке рішення повинен прийняти суд щодо цієї справи?

Завдання 2

Через недбале зберігання продуктів у їдальні ВСГК “Східний” комірником Ярославським було нанесено господарству матеріальну шкоду на суму 860 грн. Голова ВСГК видав розпорядження про стягнення з Ярославського 1250 грн, тобто вартість гарячих страв, які б могли бути виготовлені з цих продуктів. Ярославський відмовився відшкодувати завдану його діями шкоду.

Визначити, в якій сумі повинна бути відшкодована шкода? Що в цьому разі охоплюється поняттям “шкода”?

Завдання 3

Пастухи Черненко та Єрмолаєв переганяли череду корів до літнього табору. Худобу гнали не спеціально загородженим проходом, а польовою дорогою (пастухи пояснили, що так зручніше). Бригадир ВСГК Савченко попереджав пастуха Черненка, щоб той не переганяв корів великою гноярнею, куди напередодні додали до торфу азотні добрива (сечовину). Черненко цим попередженням знехтував. Через неуважність пастухів при перегоні худоби біля гноярні кілька корів напилися з калюжі води з розчищеною сечовиною і отруїлися. Щоб запобігти загибелі, сім корів було зарізано. Від реалізації продукції вимушеного забою ВСГК отримало 2338 грн. Невідшкодована різниця з урахуванням цін становила 223 грн.

Визначити, як обчислюються збитки в разі вимушеному забою худоби і за якими розцінками? Чи змінилися б вони, якби худоба була племінною? Чи є підстави для покладання матеріальної відповідальності на пастухів?

Тести

- 1. Збитки, заподіяні підприємству його членами, відшкодовуються в такому розмірі:**
  - А. Повністю.
  - Б. Залежно від обставин справи.
  - В. Згідно з КзПп.
- 2. Розпорядження майном сільськогосподарського підприємства здійснюється на підставі:**
  - А. Рішення загальних зборів підприємства, кооперативу.
  - Б. Рішення суду.
  - В. Розпорядження райдержадміністрації.
- 3. До пайового фонду майна членів підприємства включаються:**
  - А. Вартість основних виробничих і оборотних фондів
  - Б. Цінні папери, акції, гроші та ін.
  - В. Майно членів підприємства.
- 4. У разі виходу з підприємства громадянин має право на отримання майнового паю в такому вигляді:**
  - А. Натурою.
  - Б. Грiшми, цінними паперами.
  - В. Землею підприємства.

Література [1–12; 22–27; 31; 33; 42]

Тема 15. Правове регулювання здійснення окремих видів сільськогосподарської діяльності

Загальна характеристика законодавства про окремі види сільськогосподарської діяльності.

Правове регулювання племінної справи у тваринництві. Надання відповідних статусів суб'єктам племінної справи у тваринництві.

Правове регулювання бджільництва в аграрному секторі.

Правове регулювання виробництва рибної продукції.

Правове регулювання ветеринарної медицини. Правова охорона прав на штами мікроорганізмів. Порядок депонування штамів мікроорганізмів.

Правове регулювання рослинництва. Правова охорона прав на сорти рослин. Правове регулювання захисту рослин. Майнові права власника сорту рослини.

Питання для самоконтролю

1. Правове регулювання виробництва рибної продукції.
2. Система та повноваження Державного департаменту ветеринарної медицини при Мінагрополітики України.
3. Процедурний порядок та правові підстави впровадження правового режиму карантину тварин.
4. Правові підстави та процедурний порядок державного випробування сортів рослин та визначення їх придатності для поширення в Україні.
5. Система та повноваження Української державної насінневої інспекції при Мінагрополітики України.
6. Особливості правового регулювання лісового насінництва в аграрному секторі.
7. Система та повноваження Державної служби з карантину рослин України.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Правові підстави та процедурні правила впровадження особливого режиму захисту рослин.
2. Правові підстави вирощування наркотичних рослин в аграрному секторі.

Завдання 1

Механізатор сільськогосподарського підприємства Костенко не вийшов на роботу без поважної причини. У цьому зв'язку протягом

6 год простояв агрегат з виготовлення вітамінного борошна (збиток становив 200 грн). Керівник підприємства розпорядився за прогул і простій агрегату з вини Костенка стягнути з нього 200 грн.

Визначити, чи обґрунтоване таке розпорядження. Якій відповідальності підлягає Костенко?

Завдання 2

Українсько-німецьке ТОВ “АГРОС” 11 січня 2005 р. уклало угоду про спільну діяльність з птахорадгоспом “Придеснянський” Шосткінського району Сумської області. Чинність цієї угоди на термін до 31 грудня 2007 р. була продовжена на підставі додаткової угоди № 1, укладеної ТОВ “АГРОС” і сільськогосподарським кооперативом “Придеснянський”.

Згідно з угодою від 11 січня 2005 р. ТОВ “АГРОС” закупило за імпортом згідно із зовнішньоекономічними бартерними контрактами і передало господарству для забезпечення їх спільної діяльності щодо вирощування цукрових буряків матеріально-технічні ресурси у вигляді товарного кредиту на загальну суму 93961,6 німецьких марок, насіння і засобів хімічного захисту рослин на суму 46445,8 німецьких марок, сільськогосподарської техніки на суму 47515,8 німецьких марок, що підтверджується довіреностями птахорадгоспу “Придеснянський” за видатковими накладними ТОВ “АГРОС”.

Договірний термін товарного кредиту, наданого ТОВ “АГРОС” птахорадгоспу “Придеснянський”, згідно з угодою від 11 січня 2005 р. становив: щодо насіння і засобів хімічного захисту рослин — один рік під 12 % річних, сільськогосподарської техніки — три роки під 11 % річних із щорічним рівномірним погашенням. Крім того, в обох випадках господарство мало сплатити кредиторі по 2,25 % суми кредитування за банківське обслуговування і гарантії наданого товарного кредиту.

За одержані насіння, засоби хімічного захисту рослин та техніку ТОВ “АГРОС” і птахорадгосп “Придеснянський” мали розрахуватися з їхніми зарубіжними постачальниками натуральною сільськогосподарською продукцією — цукром, виробленим у результаті їх спільної діяльності.

Проте своїх зобов’язань птахорадгосп “Придеснянський” (а потім КСГП “Придеснянський”) не виконав і продукції ТОВ “АГРОС” для здійснення повних розрахунків за одержані матеріально-технічні ресурси та погашення договірних відсотків своєчасно і в необхідному обсязі не передав, що детально підтверджується розрахунком № 1 за-

боргованості вказаного господарства перед ТОВ “АГРОС”. Внаслідок цього борг сільськогосподарського кооперативу “Придеснянський” перед ТОВ “АГРОС” згідно з угодою від 11 січня 2005 р. станом на 1 липня 2006 р. становив 5542 грн 18 коп.

Українсько-німецьке ТОВ “АГРОС” 31 січня 2006 р. уклало угоду про спільну діяльність з птахорадгоспом “Придеснянський”, правонаступником якого є сільськогосподарський кооператив “Придеснянський”. Додатковою угодою від 15 березня 2006 р. було уточнено перелік і кількість засобів хімічного захисту рослин, що підлягали переданню ТОВ “АГРОС” птахорадгоспу “Придеснянський”. Чинність угоди від 31 січня 2006 р. була продовжена на підставі додаткової угоди № 1, укладеної ТОВ “АГРОС” і сільськогосподарським кооперативом “Придеснянський” на термін до 31 грудня 2007 р.

Відповідно до останньої угоди ТОВ “АГРОС” закупило за імпортом згідно із зовнішньоекономічними бартерними контрактами і передало господарству у вигляді товарного кредиту для забезпечення спільної діяльності щодо вирощування цукрових буряків насіння цукрових буряків гібриду “Матадор” і засоби хімічного захисту рослин. Загалом птахорадгосп “Придеснянський” одержав від ТОВ “АГРОС” матеріально-технічних ресурсів у вигляді товарного кредиту на загальну суму 35962,5 німецьких марок, що підтверджується довіреностями цього господарства та видатковими накладними ТОВ “АГРОС”.

Договірний термін товарного кредиту, наданого ТОВ “АГРОС” птахорадгоспу “Придеснянський”, за угодою від 31 січня 2006 р., становив один рік під 12 % річних. Крім того, господарство мало сплатити кредиторю 2,25 % суми кредитування за банківське обслуговування і гарантії наданого товарного кредиту.

За одержане насіння і засоби хімічного захисту рослин ТОВ “АГРОС” і птахорадгосп “Придеснянський” мали розрахуватися із зарубіжними постачальниками натуральною сільськогосподарською продукцією — цукром, виробленим у результаті їх спільної діяльності.

Проте своїх зобов’язань птахорадгосп “Придеснянський” (а потім “Придеснянський”) не виконав і продукції ТОВ “АГРОС” для здійснення нових розрахунків за одержані матеріально-технічні ресурси та погашення договірних відсотків своєчасно і в необхідному обсязі не передав, що детально підтверджується розрахунком № 2 заборгованості вказаного господарства перед ТОВ “АГРОС”. Внаслідок цього борг сільськогосподарського кооперативу “Придеснянський” перед

ТОВ “АГРОС” згідно з угодою від 31 січня 2006 р. станом на 1 липня 2007 р. становив 64591 грн 54 коп.

Загальна сума майнових вимог ТОВ ”АГРОС” до КСПП “Придеснянський”, обґрунтованих у заяві та доданих до неї документах, становить 5542 грн 18 коп. + 64591 грн 54 коп. = 70133 грн 72 коп.

Розкрити правову природу відносин, що виникли між сторонами. На підставі яких правових актів регулюються такі відносини між сторонами? Чи є за цих обставин підстави для визнання однієї зі сторін банкрутом? Розкрити зміст поняття “банкрутство”. З якого моменту неспроможний господарський суб’єкт стає банкрутом? Що згідно із законодавством вважається підставою для порушення справи про банкрутство? До якого суду і коли із заявою про порушення справи про банкрутство юридичної особи може звернутися кредитор, зокрема українсько-німецьке ТОВ “АГРОС”? У чому полягає основна мета визнання юридичної особи банкрутом? В якому розмірі майнові вимоги кредитора ТОВ “АГРОС” до боржника мають бути визнані судом? Якою має бути постанова арбітражного суду по справі за заявою кредитора ТОВ “АГРОС” та інших кредиторів до боржника сільськогосподарського кооперативу “Придеснянський” про визнання його банкрутом? Розкрити зміст цієї постанови. Якими нормативними актами має керуватися суд, приймаючи рішення?

Тести

1. Зазначте, яким актом регулюються нарахування прибутку до пайового фонду підприємства:

- А. Рішенням райдержадміністрації.
- Б. Положенням про пайовий фонд.
- В. Статутом підприємства.

2. Спори, які виникають при здійсненні пайових відносин, розглядаються:

- А. Судом загальної юрисдикції.
- Б. Арбітражним судом.
- В. Прокуратурою.

3. Земля може належати сільськогосподарським підприємствам на праві:

- А. Колективної власності.
- Б. Постійного або тимчасового користування.
- В. Умов лізингу.

Література [1–12; 15–18; 21; 22; 27; 33; 35; 45; 51; 55; 61]

Тема 16. Договірні відносини в сільському господарстві

Договір — головна форма регулювання товарно-грошових відносин сільськогосподарських підприємств. Договори у сфері матеріально-технічного забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств.

Договірні відносини щодо виробничо-технічного, ремонтного і транспортного обслуговування аграрних товаровиробників. Договірні відносини щодо меліоративного та(або) агрохімічного обслуговування.

Договірні відносини щодо впровадження досягнень науково-технічного прогресу та передового досвіду в аграрне виробництво.

Договірні відносини аграрних товаровиробників щодо реалізації продовольства, продукції, сировини.

Держконтракт (держзамовлення) на закупівлю продукції, продовольства і сировини суб'єктами аграрного підприємництва.

Порядок розгляду спорів, які виникають з договірних відносин, однією зі сторін в яких є суб'єкти аграрного підприємництва.

Питання для самоконтролю

1. Особливості укладення та виконання договорів контрактації в аграрному секторі.
2. Формування державних ресурсів сільськогосподарської продукції на підставі договорів контрактації.
3. Особливості аграрно-правового регулювання ринку зерна та заставних закупівель сільськогосподарської продукції.
4. Договори на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт в аграрному секторі.
5. Правове забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.
6. Права, обов'язки та відповідальність виробників, постачальників і продавців щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Науково-технічна продукція як об'єкт правового регулювання та обігу в сільському господарстві.
2. Державне регулювання відносин щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.

Завдання 1

Погребищенський цукровий завод уклав договір (контракт) з бурякозасадником господарством (с. Пилипівка) на переробку цукрових буряків урожаю 2003 р. Цим договором визначаються умови виробництва, поставки та переробки сировини для виробництва цукру. Виробник бере на себе зобов'язання продати замовнику цукрові буряки, що відповідає вимогам стандарту за умови 16 % цукристості. Вартість 1 т сировини дорівнює 84 грн. Замовник оплачує виробнику в заліковій вазі за ціною, встановленою міжвідомчою комісією з питань регулювання ринку цукру (84 грн з ПДВ) за 1 т при базисній цукристості. Замовник надає виробнику цукросировини аванс в обсязі за домовленістю сторін у грошовій або натуральній формі. Аванс у грошовій формі виділяється за умови надання заводу кредиту у грошовій формі. Розрахунки з виробником сировини здійснюються в міру надходження коштів від реалізації цукру на спеціальний рахунок замовника, з якого 60 % суми одразу перераховуються на спеціальний рахунок виробника цукросировини. Виробник цукросировини має право одержувати 62,5 % жому і мелясу, а 37,5 % залишається переробнику згідно з порядком укладення цього договору.

Якою є відповідальність у разі порушення умов договору?

Завдання 2

У проєкті договору між ВСГК “Мрія” і райагрохімслужбою на виконання робіт з агрохімічного обслуговування (ґрунтів, наземних вод (водоймищ), артезіанських колодязів та ін.) було зазначено:

- основна кількість робіт виконується під час весняно- та осінньо-польового сезонів;
- робоча сила надається замовником у кількості та у строки (навіть дні), названі виконавцем;
- засоби пересування, житлове приміщення для робітників виконавця, виробниче приміщення, харчування надаються виконавцю безкоштовно, тобто за рахунок замовника;
- після відбору зразків замовник переводить на розрахунковий рахунок виконавця аванс у розмірі 75 % договірної вартості робіт;
- приймально-здавальний акт складається один — після виконання всього обсягу робіт — для здійснення кінцевого розрахунку;
- у разі неявки представника замовника акт складається без його участі з повідомленням райдержадміністрації;

- у разі ненадання робітників, транспорту, матеріалів, приміщення для робіт, житла працівникам у зазначені строки простій технічного персоналу виконавця оформляються актом в односторонньому порядку; у разі неявки замовника оплачується замовником у розмірі затвердженої вартості техніко-дня за кожний день простою.

Правління ВСТК “Мрія” не погодилося з умовами договору і звернулось за захистом до голови райдержадміністрації.

В яких правових відносинах перебували сторони за договором?

Завдання 3

У договорі-заявці на сільськогосподарську техніку між Вилківським міжрайагропостачальником та сільськогосподарським кооперативом “Таборівка” зазначено:

1. Предметом договору є послуги виконавця з розміщення заявки замовника на промислових підприємствах Російської Федерації – виготовлювачах сільськогосподарської техніки.
2. Вартість товару – за цінами на момент укладення договору-заявки.
3. Виконавець представляє і захищає інтереси замовника в державних організаціях і підприємствах.
4. За виконання робіт і послуг замовник перераховує на рахунок виконавця гроші у гривнях у розмірі 90 % загальної вартості замовленої на 2004 р. техніки згідно із заявкою.
5. У разі невиконання вимог п. 1 Договору виконавець сплачує до 1 грудня поточного року виконання договору замовнику на його вимогу 100 % усіх платежів і штраф у розмірі 0,05 % загальної вартості замовлення.
6. За одностороннє розірвання договору винна сторона сплачує штраф у розмірі 0,5 % загальної вартості замовленої техніки.

У зв’язку з економічною кризою російські підприємства відмовились укладати договори на виготовлення сільськогосподарської техніки, пославшись на те, що українська сторона прострочила терміни укладення договорів, про що міжрайагропостачальник не повідомив замовника.

Чи правомірні умови договору?

Тести

1. **Підприємство має право найму працівників:**
А. Вільного.

Б. Обмеженого.

В. Згідно з Кодексом законів про працю України.

2. *Зазначте, на чие ім'я видається Державний акт на право приватної власності на землю:*

А. Фермерського господарства як юридичної особи.

Б. Голови фермерського господарства.

В. Кожного члена фермерського господарства.

3. *Зазначте, який документ укладається на тимчасове користування землею фермерського господарства:*

А. Договір на тимчасове користування землею.

Б. Акт про тимчасове користування землею.

В. Інші документи відповідно до законодавства України.

Література [1–12; 15–18; 21–30; 33; 38; 42]

Тема 17. Правове регулювання охорони навколишнього природного середовища в сільському господарстві

Правова охорона ґрунтів та інших природних ресурсів у сільському господарстві.

Правовий інститут меліорації земель у сільському господарстві.

Правове регулювання хімізації сільського господарства.

Правове регулювання поводження з відходами сільського господарства. Правове регулювання застосування біотехнологій у сільському господарстві.

Правове регулювання сільськогосподарської діяльності в умовах надзвичайних екологічних ситуацій.

Питання для самоконтролю

1. Загальна характеристика законодавства про охорону навколишнього природного середовища в сільському господарстві.
2. Правова охорона ґрунтів та інших природних ресурсів у сільському господарстві.
3. Правове регулювання меліорації земель у сільському господарстві.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Організаційно-правове забезпечення і раціональне використання природних ресурсів та їх охорона у процесі виробничо-господарської діяльності.
2. Правова охорона земель в аграрному секторі.

Завдання 1

Державне спеціалізоване підприємство “Гео” звернулося до сільської ради народних депутатів за дозволом на виконання розвідувальних робіт на землях, закріплених за сільськогосподарським підприємством “Україна”, колективним сільськогосподарським підприємством “Колос” та природним заповідником.

Голова сільської Ради народних депутатів погодився дати дозвіл на виконання розвідувальних робіт на строк до 1,5 року за умови, що спеціалізоване підприємство “Гео” поставить необхідні матеріали для будівництва клубу.

Отримавши дозвіл, підприємство “Гео” розпочало роботу. Поставивши будівельні матеріали, підприємство достроково виконало розвідувальні роботи. Після завершення розвідувальних робіт до суду з позовом до підприємства “Гео” звернувся керівник сільськогосподарського підприємства “Україна” про відшкодування збитків, завданих внаслідок забруднення земельних ділянок та несвоєчасного приведення їх у стан, непридатний для використання за призначенням.

Визначити коло правовідносин. Вирішити справу.

Завдання 2

Товариство з обмеженою відповідальністю “Будівельник” звернулося до Чорнобаївської районної ради народних депутатів з клопотанням про надання земельної ділянки для будівництва цеглового заводу загальною площею 14,6 га, зокрема 2,0 га передбачається під кар’єр глини, 1,8 га – для будівництва виробничих споруд, 11,8 га орних земель. Ці землі за правом власності належали сільськогосподарському підприємству “Колос”. Згідно з поданням Коростянської сільської Ради народних депутатів Чорнобаївська районна рада задовольнила клопотання товариства “Будівельник”.

За місяць голова підприємства “Колос” подав до суду позов до районної Ради народних депутатів щодо визнання рішення ради про надання земельної ділянки товариству “Будівельник” незаконним.

Визначити коло правовідносин. Чи підлягає позов задоволенню? Вирішити справу.

Тести

1. Зазначте, в якому законодавчому акті закріплені права та обов’язки членів приватного господарства:

- А. Цивільному кодексі України.
- Б. Земельному кодексі України.

2. Зазначте, в якій формі сплачується сільськогосподарський податок:

- А. Грошовій.
- Б. У вигляді поставок сільськогосподарської продукції.
- В. Виключно в натуральній формі.

3. Зазначте, як визначаються розміри доходу члена підприємства:

- А. Обмежуються.
- Б. Не обмежуються.
- В. Встановлюються за Законом України “Про оплату праці”.

Література [1–12; 15–18; 23; 25; 28; 31; 33; 35; 40]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Земельний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18–22. – Ст. 144.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 15.
5. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 36.
6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
7. Закон України від 27.04.07 “Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України у зв’язку з прийняттям Цивільного кодексу України” // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 33. – Ст. 440.
8. Закон України “Про економічну самостійність Української РСР” // Відомості Верховної Ради України. – 1990. – № 34. – Ст. 499.
9. Закон України “Про племінну справу у тваринництві” // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 2. – Ст. 7.
10. Закон України “Про фермерське господарство” від 19.06.03 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.
11. Закон України “Про колективне сільськогосподарське підприємство” // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 20. – Ст. 272.

12. *Закон України* “Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві” // Відомості Верховної Ради України. — 1990. — № 45. — Ст. 602.
13. *Закон України* від 09.02.95 “Про екологічну експертизу” // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 8.
14. *Закон України* від 16.06.92 “Про природно-заповідний фонд України” // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 34. — Ст. 502.
15. *Закон України* від 25.06.91 “Про охорону навколишнього природного середовища” // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 41. — Ст. 546.
16. *Закон України* від 27.02.91 “Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи” // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 16. — Ст. 198.
17. *Постанова* Верховної Ради Української РСР “Про земельну реформу” // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 10. — Ст. 100.
18. *Порядок* обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об’єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища: Затверджено постановою Верховної Ради України від 29.10.92 // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 46.
19. *Порядок* формування, зберігання та використання державного резервного насінневого фонду, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27.06.03 № 977.
20. *Про порядок* викупу земельних ділянок громадянами (понад норму, яка приватизується безкоштовно) для ведення фермерського або особистого підсобного господарства: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 24.01.2000 № 118.

Основна

21. *Аграрне право України: Підруч. для студ. юр. спец. вищих закл. освіти* / В. М. Гайворонський, В. П. Жушман, В. М. Корнієнко та ін.; За ред. В. М. Гайворонського, В. Б. Жушмана. — Х.: Право, 2003. — 240 с.
22. *Аграрне право України: Підручник* / За ред. О. О. Погрібного. — К.: Істина, 2007. — 448 с.

23. *Аграрне право України: Підручник* / В. З. Ярчук, В. І. Андрійцев, С. Ф. Василюк та ін.; За ред. В. З. Ярчука. — 2-ге вид., переробл. та допов. — К.: Юрінком Інтер, 2000. — 720 с.
24. *Аграрне право України: Підручник*. — К.: Істина, 2004. — 446 с.
25. *Аграрна реформа в Україні: Моногр.* П. І. Гайдуцький, П. Т. Саблук, Ю. О. Лупенко. та ін; За ред. П. І. Гайдуцького — К.: ІАЕ, 2005. — 424 с.
26. *Гордієнко К. Д.* Аграрний маркетинг. Нормативно-правове регулювання: зразки документів. — К.: КНТ, 2006. — 376 с.
27. *Аграрне право України* / Н. О. Багай, Л. О. Бондар, В. К. Гуревський а ін. — К.: Істина, 2004. — 448 с.
28. *Бейкун А. Л.* Державне регулювання діяльності обласного агропромислового комплексу: поняття і суть // *Право України*. — 1997. — № 9. — С. 26–28.
29. *Бичкова Ц.* Регулювання сільськогосподарської діяльності і співвідношення цивільного та аграрного законодавства // *Право України*. — 1996. — № 7. — С. 38–43.
30. *Бичкова Ц. В.* Основні засади організації державних закупівель сільськогосподарської продукції // *Аграрне законодавство України: проблеми ефективності*. — К.: Наук. думка, 1998. — С. 131–140.
31. *Бідзюра І. П.* Реформування аграрних підприємств на основі приватної власності // *Економіка АПК*. — 1998. — № 2. — С. 3–5.
32. *Аграрне право України*. / В. М. Гайворонський, В. П. Жушман, В. М. Корнієнко та ін. — Х.: Право, 2003. — 238 с.
33. *Гринько С. В.* Правові аспекти реєстрації прав на землю: Моногр. — К.: ВПЦ “Київ. ун-т”, 2004. — 172 с.
34. *Долінська М. С.* Фермерські господарства України — землекористування, порядок створення та припинення діяльності. — Х., 2005.
35. *Євдокимов В. О., Юлдашев О. Х.* Права людини на землю в Україні: *Практ. посіб. з основ земельного і аграрного права для студ. вищ. навч. закл.* / *Спілка юристів України* — К.: Варта, 2002. — 244 с.
36. *Єрмоленко В.* Правовий режим майна фермерського господарства // *Підприємництво, господарство і право*. — К., 2005. — № 12.
37. *Жушман В. П.* Аграрне право та законодавство України: *Навч.-практ. посіб.* — Х.: Одісей, 2003. — 448 с.

38. *Жушман В. П.* Аграрне право та законодавство України (В питаннях та відповідях): Навч.-практ. посіб. — 4-те вид. — Х.: Одісей, 2007. — 736 с.
39. *Земельне право України: Підручник / За ред. О. О. Погребного, І. І. Каракаша.* — К.: Істина, 2003. — 496 с.
40. *Земельне право України: Підручник / За ред. проф. М. В. Шульги.* — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 368 с.
41. *Каракаш І. І.* Право собственности на землю и право землепользования в Украине: Моног. — К.: Істина, 2004. — 216 с.
42. *Коваленко Т. О.* Правове забезпечення фінансової підтримки фермерських господарств // Законодавство України. — 2005. — № 10.
43. *Коваленко Т. О.* Організаційно-правові питання управління фермерським господарством // Актуальні питання реформування правової системи України: Зб. наук. ст. за матер. II міжвуз. наук.-практ. конф. 27–28 травня 2005 р. — Луцьк, 2005.
44. *Крупка Ю. М.* Аграрне право України: Навч. посіб. для дист. навч. / За наук. ред. Н. Р. Малишевої. — К.: Вид-во ун-ту “Україна”, 2006. — 160 с.
45. *Кулинич П. Ф.* Ефективність правового забезпечення земельної реформи в Україні // Аграрне законодавство України: проблеми ефективності. — К.: Наук. думка, 1998. — С. 66–108.
46. *Науково-практичний коментар до Закону України “Про фермерське господарство” / За ред. М. Шульги.* — К., 2004.
47. *Організаційно-правові питання аграрної реформи в Україні / В. І. Семчик, П. Ф. Кулинич, О. О. Погрібний, та ін.* — К., 2003. — 280 с.
48. *Аграрне право України: Практикум / В. З. Янчук, А. М. Статівка, Н. І. Титова та ін.; За ред. В. З. Янчука.* — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 256 с.

Додаткова

49. *Авер'янов В. Б.* Забезпечення прав людини в сфері виконавчої влади // Правова держава. — К., 1998. — № 9. — С. 16–22.
50. *Аграрне право України: Підруч. для студ. юрид. спец. вузів/ За ред. В. М. Гайворонського, В. П. Жушмана; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого.* — Х.: Прапор, — 2003. — 236 с.
51. *Аграрное, земельное и экологическое право Украины: Учеб. пособие. Особенные части учебных курсов / Под ред. А. А. Погребного, И. И. Каракаша.* — Х.: Одиссей, 2001. — 560 с.

52. *Агрпромиловий* комплекс: правові питання / В. І. Семчик, П. Ф. Кулинич, О. О. Погрібний, В. О. Олійник; За ред. Ю. С. Шемшученка. — К.: Урожай, 1992. — 192 с.
53. *Алексійчук В. М.* Напрями реформування системи кредитно-го забезпечення в АПК // Економіка АПК. — 1998. — № 1. — С. 40–44.
54. *Бейкун А.* Проблемні питання впливу кодифікації та систематизації аграрного законодавства на динамізм процесів у сфері АПК // Право України. — 1998. — № 11. — С. 42–46.
55. *Бейкун А. Л.* Організаційно-правові аспекти державного регулювання господарських відносин в аграрному секторі економіки // Проблеми права власності та господарювання у сільському господарстві. — К.: Вид-во Ін-ту держави і права ім. В. М. Корецького НАНУ, 2001. — С. 147–177.
56. *Бейкун А. Л.* Реформування структури державного управління АПК // Держава і право. — К., 1998–1999. — Вип. 2. — С. 163–168.
57. *Бейкун А. Л.* Систематизація аграрного законодавства як необхідна умова розвитку його інтегрованих властивостей: Зб. наук. пр. “Конституція України та проблеми систематизації законодавства”. — К.: Вид-во Ін-ту законодавства ВРУ, 1999. — Вип. 5. — С. 164–177.
58. *Бейкун А. Л.* Поняття державного регулювання діяльності обласної ланки агропромислового комплексу як цілісної правової категорії // Право України. — 1999. — № 9. — С. 35–39.
59. *Бейкун А. Л.* (у співавторстві) Соціально-правові проблеми вдосконалення державної екологічної політики щодо використання, охорони і відтворення природних ресурсів // Розвиток наукових досліджень — 2005: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. 7–9 листопада 2005 р. Т. 3. — Полтава: ІнтерГрафіка, 2006. — С. 13–15.
60. *Гайдуцький П.* Власність на селі // Уряд. кур’єр. — 2002. — № 59. — 28 берез.
61. *Кулинич П. Ф.* Ефективність правового забезпечення земельної реформи в Україні // Аграрне законодавство України: проблеми ефективності. — К.: Наук. думка, 1998. — С. 66–108.
62. *Проценко Т. П.* Правовий режим майна селянських (фермерських) господарств України: Моногр. — К.: Вид-во Ін-ту держави і права України, 2000.

63. *Титова Н. І.* Фермерство в Україні: основні правові засади. — Л., 1998.
64. *Шалімов М. О.* Роль екологічного законодавства у становленні та розвитку агропромислового комплексу України // Актуальні проблеми політики. — Одеса: Юрид. літ., 2003. — Вип. 16. — С. 308–321.
65. *Янчук В. З.* Аграрне право України. — К.: Юрінком Інтер, 2000. — 682 с.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Теми для самостійного вивчення.....	3
Список літератури.....	40

Відповідальний за випуск *Н. В. Медведєва*
Редактор *Л. С. Тоболіч*
Комп'ютерне верстання *А. А. Кучерук*

Зам. № ВКЦ-4070

Підп. до друку 23.02.09. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний. Умов.-друк. арк. 2,7. Обл.-вид.арк. 2,6.
Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*